

Asia: Lausunto Hallituksen esityksestä HE 58/2023 vp eduskunnalle laista toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta

Viite: Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan asiantuntijapyyntö 8.11.2023

Helsingin kaupungin asunnot Oy kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle hallituksen esityksestä laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta, ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Lausunnonantajasta

Helsingin kaupungin asunnot Oy (Heka) on Helsingin kaupungin kokonaan omistama vuokratyöyhtiö. Heka vastaa Helsingin kaupungin omistajaohjauksen mukaisesti valtion tuella rahoitettujen kaupungin ARA-vuokratilojen hallinnosta.

Hekalla on yli 500 asuntokohdetta, jotka sijaitsevat Helsingissä ja joissa on yhteensä noin 54 000 asuntoa. Yli 92 000 helsinkiläistä eli noin joka seitsemäs helsinkiläinen asuu Hekan asunnossa. Hekan asunton kokonaisvaihtuvuus on hieman alle 10 %.

Asuntohakemuksia Hekan asuntoihin oli 30.9.2023 yhteensä 12 677 kpl.

Lausunto

Kommentit lakiesityksestä

Lakiesityksessä ehdotetaan muutettavaksi toimeentulotuesta annettua lakia siten, että tilanteessa, jossa hakijan asumismenot ylittävät tarpeellisen suuruisena pidettävän määrän, hakija voitaisiin ohjata hakemaan edullisempaa asuntoa laissa säädetyssä määräajassa. Määräajan jälkeen asumismenot hyväksytään vain asumisnormin mukaisina. Hakijaa ei ohjattaisi hankkimaan edullisempaa asuntoa ja asumismenot huomioitaisiin täysimääräisinä, jos hakijalla on laissa määritelty erityinen peruste asumiseen nykyisessä asunnossaan. Voimassa olevan lain mukaan asumismenot on huomioitu täysimääräisenä, jos toimeentulotuen hakijalla ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta hankkia asuinpaikkakunnaltaan kustannuksiltaan asumisnormin mukaista asuntoa.

Heka ei pidä lakiesityksessä esitettyjä tiukennuksia toimeentulotukeen perusteltuina ja kannatettavina. Lakiesityksellä pyritään kannustamaan hakijoita muuttamaan edullisempaan asuntoon, jos asumismenot ylittävät asumisnormin. Helsingissä kohtuuhintaiset asunnot on jo vuokrattu. Ongelmana Helsingissä on jo tällä hetkellä se, ettei kohtuuhintaisia asuntoja riitä kaikille. Tuenhakijan voi siis olla mahdoton löytää asumisnormin mukainen asunto Helsingistä ja välttää tuen leikkaantuminen, kun asumisnormin ylittäviä menoja ei enää huomioitaisi.

Heka kiinnittää huomiota siihen, että samaan aikaan kun toimeentulotuensaajia halutaan ohjata asumaan edullisempiin asuntoihin, hallitusohjelmassa tehdään useita valtion tukemaan kohtuuhintaiseen asuntotuotantoon negatiivisesti vaikuttavia uudistuksia. Hallitusohjelman mukaan vähennetään yhteiskunnan tukemaa ARA-asuntotuotantoa. ARA-tuotannon väheneminen heikentää siten tulevana vuosina entisestään toimeentulotuensaajien mahdollisuuksia tosiasiallisesti löytää nykyistä edullisempi asunto.

Lakiesityksen 7 §:n erityisten perusteiden listaan on lausuntokierroksen jälkeen lisätty kohta 6 "muu näihin verrattava perusteltu syy", jonka perusteella asumismenot voitaisiin hyväksyä täysimääräisinä. Perusteluiden mukaan kohdan soveltamisessa olisi kyse poikkeuksellisesta elämäntilanteesta, jonka selvittämiseen tarvitaan usein myös yhteistyötä hyvinvointialueen sosiaalihuollon kanssa. Heka katsoo, että muutos on oikeansuuntainen. Toimeentulotuki on viimesijaista tukea, ja sitä koskevassa lainsäädännössä tulee olla riittävästi harkintavaltaa, jotta yksilötasolla ei muodostu kohtuuttomia tilanteita. Kohta 6 mahdollistaa paremmin yksilön tilanteen ja olosuhteiden huomioimisen toimeentulotuesta päätettäessä.

Lakiesityksen vaikutukset

Heka katsoo, että esitetyt tiukennukset kohdistuvat vaikuttavat erityisesti ARA-vuokra-asukkaiden maksukykyyn heikkenemiseen.

Lakiesityksen perusteluissa todetaan, että kun vuokran omaosuuden määrät asiakkailta kasvavat, se heijastuu vuokramaksukykyyn ja tulee todennäköisesti osalla lisäämään taloudellisia ongelmia ja velkaantumista, mikä voi pidemmällä aikavälillä lisätä häätöjen määrää vuokravelkojen takia. Hekan asunnoissa, kuten muissakin ARA-vuokra-asunnoissa, vuokrat määräytyvät omakustannusperiaatteella, mikä tarkoittaa, että asukkaat kattavat kaikki toiminnan kulut, myös esimerkiksi asuntojen tyhjäkäytön ja muiden asukkaiden vuokravelat. Esitetyillä tiukennuksilla on siten vaikutuksia myös muiden kuin toimeentulotuen piirissä olevien asukkaiden vuokraan ja maksukykyyn.

Lakiesityksen vaikutustenarvioinnissa todetaan häätöjen voivan lisääntyä. Heka toteaa, että toimeentuloasiakkaat ovat asuntomarkkinoilla jo valmiiksi haastavassa asemassa, ja tästä syystä tiukennukset voivat johtaa vuokravelkoihin ja häätöihin, mikä voi tarkoittaa asunnottomuuden lisääntymistä. Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa korostetaan pitkäaikaisasunnottomuuden poistamista ja ennaltaehkäisyä, ja Heka pitää nyt esitetyn kaltaisia leikkauksia ristiriitaisina näiden tavoitteiden kanssa.

Helsingissä 15.11.2023

Helsingin kaupungin asunnot Oy

Jaana Närö
toimitusjohtaja

Lisätietoja: lakiasiaintoimittaja Sanna Auressalmi, p. 09 5767 4903, sanna.auressalmi@hekaoy.fi